

Μια ψηφίδα ιστορίας

Επιμέλεια: Δέσποινα Τζιάκη

**Συμπληρώνονται φέτος
50 χρόνια από το
θάνατο του σπουδαίου
κρητικού συγγραφέα
και διανοητή Νίκου
Καζαντζάκη.**

Σ’ όλον τον κόσμο οργανώνονται συνέδρια και εκδηλώσεις για να τιμήσουν τη μνήμη του, αναγνωρίζοντάς τον ως μια κορυφή της παγκόσμιας διάνοησης.

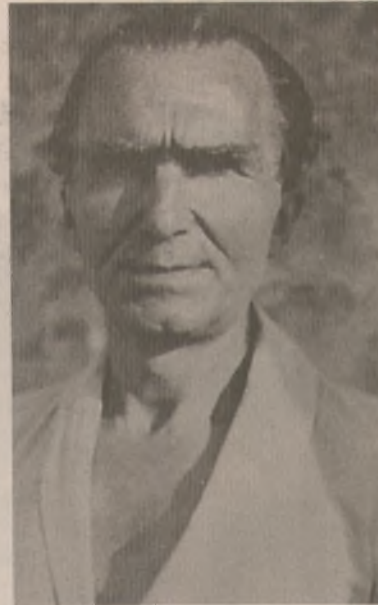
Ο καθένας βρίσκει τον τρόπο να νιώσει συμμετοχος, όπου κι αν βρίσκεται, μ’ όποιες δυνατότητες έχει. Θεώρησα υποχρέωσή μου, το φετινό καλοκαίρι να έρθω λίγο πιο κοντά στο έργο και τη ζωή του μεγάλου Καζαντζάκη. Ο καύσωνας του Ιούνη με βρίσκει συντροφιά με το βιβλίο «Για να γίνεις μεγάλος - Βιογραφία του Νίκου Καζαντζάκη» της Έλλης Αλεξίου. Η συγγραφέας Έλλη Αλεξίου έζησε δίπλα του από τότε που εκείνη ήταν παιδί αφού ο Νίκος Καζαντζάκης είχε σχέση με τη μεγαλύτερη αδερφή της, τη Γαλάτεια, την πρώτη του σύζυγο.

Πολλά τα βιογραφικά στοιχεία,

για τα όνειρα, τις ιδέες, τους στοχασμούς του μα και τις καθημερινές του συνήθειες, τις παρές και τις συμπεριφορές του. Οι αναφορές πολλές, μα θα σταθώ σε κείνη που αφορά την Κάντανο, όταν την επισκέφτηκε το 1946 ως μέλος της Επιτροπής Διαπιστώσεως Ωμοτήτων Κρήτης (Ε.Δ.Ω.Κ.). Σύμφωνα με τα στοιχεία η ΕΔΩΚ συστάθηκε έπειτα από διαταγή του προέδρου της κυβέρνησης Ναυάρχου Βούλγαρη, στις 17 Ιουνίου 1945 και έργο της ήταν να περιοδεύσει την Κρήτη και να καταγράψει τις ωμότητες που είχαν διαπραχθεί από τους Ιταλογερμανούς.

Την επιτροπή αποτελούσαν τέσσερα μέλη- κάθε ένα αντιπροσώπευε τις περιοχές της Κρήτης: ο καθηγητής Ιωάννης Καλιτσουνάκης για τα Χανιά, ο καθηγητής Ιωάννης Κακριδής για το Ρέθυμνο, ο Νίκος Καζαντζάκης για το Ηράκλειο και ο καλλιτέχνης φωτογράφος Κων. Κουτουλάκης για το Λασιθί. Η Έλλη Αλεξίου καταγράφει την ιστορική αυτή διαδρομή του Νίκου Καζαντζάκη αντλώντας στοιχεία από τον φωτογράφο Κουτουλάκη, ο οποίος διηγείται:

«...Την επαύριο συναντηθήκαμε στο Υπουργείο (Τύπου) και οι τέσσερις της επιτροπής. Και ο Διευθυντής του Υπουργείου μας λέει:

«Τώρα να πάτε στην Ούντρα να πάρετε ο καθένας σας από ένα κουστούμι μεταχειρισμένο βέβαια, γιατί τα ρούχα μας ήτανε σε κακή κατάσταση με την τετραετία της κατοχής... θα πάρετε και λίγα φάρμακα από τον Ερυθρό Σταυρό...»....

.....Από τη Σούδα βγήκαμε στα Χανιά. Μας δόθηκαν ξενοδοχεία, ας πούμε ξενοδοχεία, κάμερα δεν υπήρχε κείνον ακόμη τον καιρό κατοικήσιμη. Μα ο Νίκος ποτέ για τίποτα δεν παραπονιόταν. Τ’ απόγε-

μα είπαμε να πάμε να προσκυνήσουμε τον τάφο του Βενιζέλου.

.....Μαρτυρικός χώρος που επισκεφτήκαμε πρώτο, ήταν η Κάντανος. Τόσο τον αναστάτωσε τον Καζαντζάκη που το βράδυ δεν του ‘κανε όρεξη να φάει. Ιδιαίτερα του ‘κανε εντύπωση η πρώτη ξύλινη επιγραφή, που φτιάξαν οι Γερμανοί, που με κατάλληλο τρόπο κατάφερα να την ξετρυπώσω και να τη φωτογραφίσω, και όπου αναφέρεται, πως για την εξόντωση των αλεξιπτωτιστών, λάβανε μέρος γυναίκες και άνδρες. Στην άλλη, την πέτρινη, που στήσανε αργότερα, δε κάμανε λόγο για τις γυναίκες...

Επιστρέφοντας από Κάντανο, στο δρόμο προς Κακόπετρο, είδαμε στο πλάι του δρόμου να στέκει ένας χωρικός, να κρατεί ορθό ένα δοκάρι και να μαζε κάνει νόημα να σταματήσουμε. Άμα πλησίασε το αυτοκίνητο, έριξε το δοκάρι και σταμάτησε αναγκαστικά το αυτοκίνητο.

- Ήρθατε, λέει, να καταγράψετε για το αίμα που χύθηκε....έχετε κι επαΐ να σημειώσετε κατιτίς....

--Τι;

- Τέσσερις γιους μου σκοτώσανε... Οι δυο τελευταίοι ήσανε διδύμα...

- Πως σε λένε;

- Δεσποτάκη.... Μα επειδή είστε κουρασμένοι, περάστε κι από το σπίτι να πάρετε ένα νερό...

Το σπίτι του ήταν εκεί δίπλα σε μιαν κατηφοριά. Μπαίνομε μέσα, τι να δούμε, ένα τραπέζι, μ’ όλα του Θεού τα καλά, και στη γωνιά μια γυ-

ναίκα μαυροφορεμένη μ’ ένα κοριτσάκι μικρό στην ποδιά της, να κάθεται να κλαίει....

- Ήντα ‘ναι δα τουτανά; Ήντα κλαίς; Οι ανθρώποι δεν ήρθαν για να τωνε χαλάσεις την καρδιά ντως. Ελευτερωθήκαμε, για όχι; Εξέχασές το; Έτσά ‘ναι η λευτεριά, σε μας έλαχε να δώσωμε τα παιδιά μας... άλλος τα σπία ντου, άλλος έδωκε τα λιοφυτά ντου... πως σου ‘πόμενε μόνο η κοπελιά, εγώ θα σου κάμω άλλους γιους....

Εκεί είδα τον Καζαντζάκη να κλαίει. Μέσα στ’ αυτοκίνητο μας ήλεγε κι ήλκλαιγε ακόμη, είδατε; Αυτή είναι η κρητική ψυχή, την ελευτεριά την έχει θρησκεία.....‘Ένας τέτοιος λαός υποδουλώνεται ποτές;»

Συνέχισαν τη διαδρομή στην Αγιά, στο Φουρνέ, στο Καστέλι, στο Ρέθυμνο, στο Ηράκλειο, στην Ιεράπετρα... καταγράφοντας τις θηριωδίες, τις ωμότητες, τις διαιότητες.. Και ο Καζαντζάκης κατέγραφε, σημείωνε μόνο πού η έκθεση, το έργο της επιτροπής, δεν αξιοποιήθηκε από το Υπουργείο σύμφωνα πάντα με τη μαρτυρία της Έλλης Αλεξίου (σελ.256-262).

Ας κρατήσουμε τα παραπάνω σαν μια ακόμα πολύτιμη ψηφίδα στην μαρτυρική ιστορία της Καντάνου και συγχρόως στη βιογραφία του μεγάλου Καζαντζάκη.

Για όσους θελήσουν να ολοκληρώσουν το ταξίδι της ανάγνωσης το βιβλίο «Για να γίνεις μεγάλος» κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Καστανιώτη» στα βιβλιοπωλεία.